

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΩΡΙΑ

<i>Η ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ</i>	1
ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ	7
Η ΠΕΙΘΩ	10
ΤΟ ΔΟΚΙΜΙΟ	16
ΔΙΚΑΙΟΣ ΚΑΙ ΑΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	19
ΔΙΑΒΑΖΩ ΚΑΙ ΓΡΑΦΩ	20

ΕΝΝΟΙΕΣ

Α. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ	26
ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	29
ΗΘΙΚΗ.....	33
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	42
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	45
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ	49
Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ	56
ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ	60
ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ.....	64
ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ	67
ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ.....	71
ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ	73
ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΣ.....	78
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	79
ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ.....	83
ΜΕΣΣΙΑΝΙΣΜΟΣ	88
ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ	1
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ	96
ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟΣ	98
ΟΜΟΝΟΙΑ-ΔΙΧΟΝΟΙΑ	100
ΒΙΑ — ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	103
ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ.....	107

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	117
ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ	127
ΑΓΧΟΣ	129
ΜΟΝΑΞΙΑ.....	134
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΛΛΗΝΩΝ	138
ΤΡΟΧΑΙΑ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑΤΑ	141
ΕΡΓΑΣΙΑ	142
Β. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	
ΠΑΙΔΕΙΑ	143
ΓΛΩΣΣΑ.....	147
ΕΠΙΣΤΗΜΗ.....	150
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ	154
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.....	158
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ.....	163
ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗ.....	164
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	169
ΠΑΡΑΔΟΣΗ.....	175
ΤΕΧΝΗ.....	183
ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ.....	188
ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	194
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	198
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	201
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ – Η/Υ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.....	206
ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ.....	212
ΜΝΗΜΕΙΑ	217
ΚΡΙΤΙΚΗ-ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ	222
ΠΑΙΔΕΙΑ-ΔΑΣΚΑΛΟΣ	226
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ	234
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	238

Η ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Γενικές οδηγίες

1. Σωστή λήψη και κατανόηση του θέματος
καθορισμός του δεδομένου/ των δεδομένων
ανίχνευση της κεντρικής έννοιας καθώς και των υπολοίπων εννοιών - καταγραφή των ζητούμενων στοιχείων, ανάλογα με τη διατύπωση του θέματος.
2. Καθορισμός των βασικότερων ενοτήτων από τις οποίες θα αποτελείται η κύρια ανάπτυξη του κειμένου της έκθεσης.
3. Κατάστρωση σχεδιαγράμματος.

Η ΠΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Γενικά: Η αρχή της δοκιμιακής έκθεσης, ανάλογα με τη φύση του θέματος και το στόχο που έχουμε θέσει, μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Όποια όμως μορφή και αν έχει, πρέπει να προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη, να αφήνει να διαφανεί η κατευθυντήρια ιδέα που αποτελεί και τη θέση μας πάνω στο θέμα και τέλος να βρίσκεται κοντά στο κυρίως θέμα και να προετοιμάζει τη φυσική μετάβαση σ' αυτό. Θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε τον πρόλογο με το πρελούδιο μιας συμφωνίας, που αποτελεί προεισαγωγικό ανάκρουσμα του όλου μουσικού έργου.

Ο πρόλογος ως οργανικό τμήμα της δοκιμιακής έκθεσης αποτελεί ένα «τέχνασμα» του συγγραφέα, για να προσελκύσει τον αναγνώστη και να κρατήσει ζωνφό το ενδιαφέρον του για τη συνέχεια της ανάπτυξης.

Σε κάθε περίπτωση ο πρόλογος είναι το προπαρασκευαστικό εκείνο τμήμα της έκθεσης, μικρό στην έκταση του, που κεντρίζει το ενδιαφέρον του αναγνώστη (εκφραστικότητα), αναδεικνύει την ιδιαιτερότητα του θέματος και δηλώνει την «κατευθυντήρια ιδέα» του συγγραφέα (προθετικότητα) και, τέλος, διευκολύνει την ομαλή μετάβαση στο κυρίως μέρος της ανάπτυξης (μεταβατικότητα).

Με την παραδοχή ότι τα προλογικά στερεότυπα - υποδείγματα συνιστούν αντιπνευματικά κατασκευάσματα, που αιχμαλωτίζουν τη σκέψη και ευνοούν την τυποποίηση, επιχειρούμε την κωδικοποιημένη παρουσίαση των σημαντικότερων αρχών - προϋποθέσεων που πρέπει να ισχύουν για την κατάρτιση και σύνθεση λειτουργικού προλόγου:

Προϋποθέσεις για την κατασκευή προλόγου:

- 1) Θα πρέπει να εξασφαλίζεται μια συνολική εποπτεία για το ερευνώμενο θέμα και τη στοχοθεσία της ανάπτυξης.
- 2) Είναι ανάγκη να είναι πρωτότυπος, χωρίς να οδηγείται στην επιτήδευση και στην εκζήτηση.
- 3) Οφείλει να μην πραγματεύεται λεπτομέρειες του θέματος, γιατί τότε αυτοκαταργείται.
- 4) Θα πρέπει να μην είναι πολύ γενικός, όπως είναι οι συμβατικοί και προκατασκευασμένοι πρόλογοι.
- 5) Επιβάλλεται να είναι ουσιαστικός, καίριος και περιεκτικός.
- 6) Είναι απαραίτητο να εξασφαλίζει τη δυνατότητα απρόσκοπτης μετάβασης στο κυρίως θέμα (προπαρασκευαστικός)

Αποφυγή καινοτοπιών

Κοινότοπες ενάρξεις προλόγων στις οποίες μπορεί να διαγνώσει εύκολα κανείς: βερμπαλισμό, αοριστολογία, απολυτοφροσύνη και συχνά αφέλεια.

Αποφεύγονται τα στερεότυπα

- α) Από τα πολύ παλιά χρόνια ο άνθρωπος...
- β) Αναμφισβήτητο γεγονός αποτελεί...
- γ) Είναι γενικά παραδεκτό...
- δ) Η εποχή μας δεν μπορεί να συγκριθεί με καμιά άλλη...
- ε) Όλοι συμφωνούν με την άποψη...
- στ) Είναι κοινός τόπος...
- ζ) Ο άνθρωπος ως κοινωνικό ον...
- η) Από τότε που ο άνθρωπος εμφανίστηκε στη γη...
- θ) Είναι κοινή πίστη...
- ι) Μια αναδρομή στο ιστορικό παρελθόν...

Δυνατοί τρόποι για τη σύνθεση του προλόγου:

(Γενικά) Για το σχεδιάσμα και τη σύνθεση του προλόγου χρησιμοποιείται ως πρώτη ύλη το δεδομένο του προτεινόμενου θέματος. Κατά καιρούς έχουν προταθεί πολλές μέθοδοι και τεχνικές συγκρότησης της προλογικής παραγράφου.

Για λόγους μεθοδολογικούς προκρίνονται οι παρακάτω μέθοδοι δόμησης του προλόγου.

Παραγωγική μέθοδος:

Ο πρόλογος αυτός μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα τα είδη των θεμάτων, όποια και αν είναι η διατύπωση τους. Κατασκευαστικά, αφητηρία του προλόγου είναι το γενικότερο πλαίσιο, στο οποίο εντάσσεται το συγκεκριμένο πρόβλημα που τίθεται ο εκθεσιότιτλος. (Από το γενικό στο ειδικό).

Υποδείγμα παραγωγικού προλόγου

Παρά τα αλματώδη βήματα που πραγματοποίησε ο άνθρωπος στην επιστήμη και στην τεχνολογία και τις τόσες κατακτήσεις στο κοινωνικοπολιτικό τομέα, εξακολουθεί και σήμερα, στην εκπνοή τον αιώνα μας, να ταλανίζεται από φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας που στιγματίζουν την εποχή μας. Εκείνο, όμως, που προσλαμβάνει ήδη ανησυχητικές διαστάσεις και αποτελεί πλέον μόνιμη απειλή για την κοινωνία των χρόνων μας είναι η μάστιγα των ναρκωτικών.

Γενικό -> Ειδικό
Φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας -> Η μάστιγα των ναρκωτικών

Είναι γνωστό ότι, για να εξασφαλίσει κάθε κοινωνία την επιβίωση της και για να κατακτήσει ανώτερες μορφές ζωής θεσπίζει ορισμένες αρχές - κανόνες και θεσμούς που αποτελούν τα βάρη στήριξης της. Ανάμεσα τους περίοπτη θέση κατέχει η παιδεία, που συντελεί αποφασιστικά στη μεταβίβαση της συλλογικής γνώσης, στην προβολή προτύπων και στην κοινωνικοποίηση του νέου ανθρώπου.

Γενικό -> Ειδικό
Θεσμοί -> Εκπαίδευση

Μέθοδος -της επαναδιαπραγμάτευσης:

Σχολιάζουμε εκτενέστερα το θεματικό δεδομένο με την προσθήκη και εξωθεματικών πληροφοριών, προκειμένου να διευρύνουμε την προβληματική του θέματος.

Σημείωση: Επειδή υπάρχει ο κίνδυνος να μετατραπεί ο πρόλογος σε μια στείρα

επανάληψη της δεδομένης θέσης του θέματος, ελέγχουμε σχολαστικά τη διατύπωση μας αποφεύγοντας τη χρήση λεκτικών τρόπων του εκθεσιότιτλου.

**Υπόδειγμα προλόγου με τη μέθοδο της επαναδιαπραγμάτευσης
ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΔΕΔΟΜΕΝΟ**

Η ραγδαία εξάπλωση των ναρκωτικών απειλεί σοβαρά τις σύγχρονες κοινωνίες.

Πρόλογος

Ελάχιστοι θα μπορούσαν να αρνηθούν ότι το φαινόμενο της διακίνησης, εμπορίας και χρήσης ναρκωτικών ουσιών στους χρόνους μας τείνει να λάβει επιδημικές διαστάσεις. Εκείνο όμως που προκαλεί έντονη την ανησυχία της κοινής γνώμης είναι η διαβρωτική επίδραση που ασκεί το νοσηρό αυτό φαινόμενο στην ευαίσθητη κοινωνική κατηγορία των νέων. Είναι, επομένως, φυσικό να εκδηλώνεται ποικιλότητα η βούληση τον κοινωνικού συνόλου να συμβάλει ενεργότερα στην εκρίζωση του κοινωνικού αυτού καρκινώματος.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΝΙΣΜΟΥ:

Τονίζεται εμφατικά η αξία ή η απαξία της κυρίαρχης θεματικής έννοιας και προβάλλονται οι χαρακτηριστικότερες πτυχές της.

Ειδικότερα, με την τεχνική του τονισμού επιδιώκεται η ανάδειξη των πλευρών εκείνων της κυρίαρχης έννοιας (προβλήματος - φαινομένου) που την καθιστούν κρίσιμη, μοναδική, σημαντική, περίπλοκη κ.λ.π.

Σημείωση: Δόκιμο είναι να αποφεύγεται η ρητορική υπερβολή και η δραματοποίηση κατά τη δόμηση του προλόγου αυτού.

Υπόδειγμα προλόγου με τη μέθοδο του τονισμού

Αναμφισβήτητα, η υπογεννητικότητα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όλες σχεδόν οι αναπτυγμένες κοινωνίες. Για τη χώρα μας όμως έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, γιατί παρουσιάζει επικίνδυνα ανησυχητικές διαστάσεις, σε μια εποχή που πολλαπλοί κίνδυνοι, εξωτερικοί και εσωτερικοί συσσωρεύονται στον ορίζοντα και απειλούν σοβαρά την εθνική και κοινοτική μας υπόσταση. Γί αυτό κρίνεται ιδιαίτερα αναγκαίο να επιχειρήσουμε μια σφαιρική ανατομία του προβλήματος...

ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

- 1) ο τύπος αυτός εισαγωγικού λόγου είναι εύκολος στη σύλληψη και στη σύνθεσή του λόγω του νοηματικού περιεχομένου του.
- 2) Ειδικότερα, η εισαγωγή στο θέμα γίνεται με την προβολή της αντίθετης άποψης ή έννοιας, εφόσον αυτή πιστοποιείται στην πραγματικότητα ή αποτελεί το ζητούμενο γι' αυτήν την πραγματικότητα.

Υπόδειγμα αντιθετικού προλόγου

Ανεργία (θεματική έννοια) - Εργασία (το αίτημα της κοινωνίας)

Αναντίρρητα, η εργασία αποτελεί καθοριστικής σημασίας προϋπόθεση για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ανθρώπου, αλλά και ακρογωνιαίος λίθος της κοινωνικής και πολιτιστικής προόδου. Ό,τι έχει να επιδείξει το ανθρώπινο γένος το οφείλει στην εργασία του. Είναι, λοιπόν φυσικό -αν όχι επιβάλλεται- να ανησυχεί ο σύγχρονος άνθρωπος διαπιστώνοντας ότι στο πλήθος των προβλημάτων που καλείται να αντιμετωπίσει προστίθεται και η (ανεργία).

Ειρήνη (θεματική έννοια) - Πόλεμος (η πραγματικότητα που επικρατεί σε πολλά σημεία του πλανήτη μας)

Αξιοκρατία (θεματική έννοια) - Αναξιοκρατία (η ισχύουσα πραγματικότητα στη χώρα μας)

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

1. Εντοπισμός της βασικής έννοιας του θέματος.
2. Είδη, μορφές της..
3. Ιστορική τοποθέτηση (πώς παρουσιάζεται εξελικτικά η έννοια) με λίγα λόγια. Εδώ «υπάρχει κίνδυνος, αν πλατειάσουμε, να μετατρέψουμε την πραγματεία σε ιστορική αφήγηση.
4. Αίτια, παράγοντες (κίνητρα, ελατήρια) που συντέλεσαν ή συντελούν στην εμφάνιση και εξέλιξη της. Και αυτά με λίγα λόγια και αν το απαιτεί το θέμα.
5. Απόδειξη (διερεύνηση του θέματος, αξιολόγηση, κριτική).

A Ευθεία απόδειξη

- Γενικότερες επιπτώσεις της βασικής έννοιας στους διάφορους τομείς (με λίγα λόγια).
- Συσχέτιση της βασικής έννοιας με την άλλη ή τις άλλες, όπως απαιτεί το θέμα - επιδράσεις, αποτελέσματα, συνέπειες, συγκρίσεις, εξαιρέσεις... Π. χ. στο θέμα "Η μετανάστευση και οι επιπτώσεις της στην εθνική οικονομία" η βασική έννοια είναι η μετανάστευση, η άλλη η οικονομία, θα εξεταστούν τα αποτελέσματα του φαινομένου σε όλους τους τομείς της οικονομίας του κράτους, ποιος τομέας πλήττεται περισσότερο, η περίπτωση που έχουμε ευμενείς επιπτώσεις... «Συμπέρασμα - προσωπική θέση, τεκμηριωμένη με κρίσεις και επιχειρήματα (όχι δογματισμοί)... Αντιρρήσεις και ανασκευή τους... Τυχόν εξαιρέσεις...

B. Απόδειξη " εκ του αντιθέτου "

Τι θα συνέβαινε στην αντίθετη περίπτωση... { έλλειψη - υπερβολή)... (η απόδειξη αυτή δεν είναι πάντα απαραίτητη - χρησιμοποιείται, αν συμβάλει στην ενίσχυση των επιχειρημάτων μας και την πειστική στήριξη της απόδειξης μας...)

- Τελικό συμπέρασμα...
- Πρακτική αντιμετώπιση του θέματος: Δυσχέρειες και προβλήματα (βιολογικά, ψυχολογικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά, πνευματικά) που προκύπτουν με την εφαρμογή στην πράξη όσων υποστηρίξαμε... Τρόπος, μέσα, προϋποθέσεις, υποδείξεις, προτάσεις, για την εφαρμογή τους...

Η ΕΠΙΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Γενικά: Ο επίλογος εκφράζει τη λογική κατάληξη των προβληματισμών μας, συνοψίζει την κυρίαρχη ιδέα του θέματος και συγκεφαλαιώνει τα βασικά πορίσματα της έρευνας σε μία παράγραφο).

Ιδιαίτερες παρατηρήσεις:

- α) Μορφικά, ο επίλογος πρέπει να είναι σύντομος, να βρίσκεται σε συμμετρική αναλογία με το κυρίως θέμα και τον πρόλογο, β) Η στείρα επανάληψη σημείων της έρευνας πρέπει να αποφεύγεται.
- γ) Ο επίλογος οφείλει να συγκεντρώνει τις «ακτίνες» της όλης εργασίας σ' ένα κέντρο και να εκφράζει το διαλεκτικό απόσταγμα μιας ευμέθοδης και εξαντλητικής ανάλυσης.
- δ) Δεν πρέπει να καταφεύγουμε σε στερεότυπα, γνωμικές ρήσεις και τυποποιημένους επίλογους, που απομακρύνονται από την αποδεικτική διεργασία, της οποίας ο

επίλογος πρέπει να είναι η φυσική κατάληξη.

ε) Η επιμονή σε ευχετικές, προτρεπτικές, συμβουλευτικές και παραινετικές υπερβολές μας απομακρύνει από την ορθολογική αντιμετώπιση του προβλήματος και προσθέτει μια σφραγίδα υποκρισίας στο κείμενο.

στ) Σημείο αποφυγής πρέπει να αποτελεί η παραπομπή για την επίλυση όλων των προβλημάτων στους νέους, ανεξάρτητα από τις επιταγές και τα ζητούμενα του θέματος.

ζ) Ο επίλογος, προτείνεται, να ολοκληρώνεται στο πρόχειρο και αφού ελεγχθεί σχολαστικά, να μεταγράφεται στο καθαρό στην οριστική του μορφή.

η) Απαιτείται μεγάλη ευελιξία και ευρηματικότητα για τη σύνθεση πρωτότυπου επιλόγου.

θ) Επειδή ο επίλογος εξαρτάται νοηματικά από το κυρίως ανάπτυγμα της έκθεσης, είναι απαραίτητο να βρίσκεται το περιεχόμενο του σε άμεση αντιστοιχία με τις θέσεις που υποστηρίζονται στο κυρίως θέμα. Είναι τις περισσότερες φορές πιο σύντομος από τον πρόλογο.

Εναλλακτικοί τρόποι για τη συγγραφή ενός επιλόγου:

Οι κατασκευαστικοί τρόποι που προτείνονται αποτελούν εναύσματα για προβληματισμό, με σκοπό την προσωπική δημιουργία:

Δεοντολογικός επίλογος:

α) Είναι ο επίλογος που συμπυκνώνει ληπτέα μέτρα για τη θετική ή αρνητική αντιμετώπιση ενός παράγοντα.

β) Κατά κανόνα εμπεριέχει συνοπτική περιγραφή συγκεκριμένων (τρόπων, μέσων, πρακτικών), εφόσον οι λύσεις αυτές δεν ήταν αντικείμενο ανάπτυξης στο κυρίως θέμα, καθώς δεν περιλαμβάνονται μέσα στις απαιτήσεις του θέματος.

Υπόδειξη : α) Οι προτάσεις μας να κινούνται έξω από τα όρια του κοινοτοπικού λόγου.

β) Η έμφαση μας πρέπει να δοθεί στην αποφυγή του διδακτικού ύφους και της καθηκοντολογικής υπερβολής.

Υπόδειγμα δεοντολογικού επιλόγου

Είναι, λοιπόν, επιβεβλημένο να πατάσσει η (βία) και να αποβάλλεται από τη ζωή και τις εκδηλώσεις κάθε κοινωνίας, γιατί υποβαθμίζει τον άνθρωπο και απειλεί την κοινωνική ευστάθεια. Είναι, όμως ωφελιμότερο η αντιμετώπιση της να είναι ριζική, δηλαδή να φτάνει μέχρι τα βαθύτερα αίτια που την προκαλούν, καθώς η απλή καταστολή της δεν επιλύει οριστικά το πρόβλημα, αλλά το αναχαιτίζει και το περιορίζει προσωρινά.

Ανακεφαλαιωτικός επίλογος:

α) Δεν είναι ιδιαίτερα πρωτότυπος, γιατί ενέχει το στοιχείο της επανάληψης- ωστόσο, κρίνεται χρηστικός και κατασκευαστικά προσιτός.

β) Παρουσιάζει περιγραφικά και ασχολίαστα τις βασικές θέσεις που υποστηρίχθηκαν.

γ) Η επιτυχία του εξαρτάται από την πρωτότυπη εκφραστική απόδοση των αντιπροσωπευτικών πτυχών της έρευνας.

δ) Μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά είδη θεμάτων.

Μπορούμε να αρχίσουμε την παράγραφο του ανακεφαλαιωτικού επιλόγου με τα ακόλουθα μοτίβα:

- Εύκολα λοιπόν, συνάγεται το συμπέρασμα...
- Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό...

- Αβίαστα, λοιπόν, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα...
- Από όσα ως τώρα έχουν διατυπωθεί, αξίζει να τονίσουμε συμπερασματικά...
- Το κεντρικό, λοιπόν, πόρισμα που αναδύεται από τη σύντομη αυτή μελέτη του προβλήματος συμπυκνώνεται...
- Συμπερασματικά, λοιπόν, μπορούμε να επισημάνουμε...
- Ως κατακλείδα αρμόζει να τονιστεί...

Υπόδειγμα ανακεφαλαιωτικού επιλόγου

(Ο αμφιλεγόμενος ρόλος της τεχνολογίας)

Γίνεται, λοιπόν, φανερό ότι η ανθρώπινη ζωή, καθώς έχει παγιδευτεί σε μια αχαλίνωτη τεχνοκρατία, κινδυνεύει να χάσει το αληθινό της νόημα. Από τον άνθρωπο εξαρτάται η αποσυμπλοκή, για να βρει την αυτοτέλεια του στα πλαίσια της αρμονικής συμπόρευσης του ηθικοπνευματικού και του υλικοτεχνικού πολιτισμού.

Μέθοδος του συγκερασμού:

Γενικά: Ο τύπος αυτός επιλόγου εφαρμόζεται σε θέματα διλημματικής μορφής (διπολικά), δηλαδή σε εκθεσιότιτλους στους οποίους διατυπώνονται δύο διαμετρικά αντίθετες εκδοχές αναφορικά με σύγχρονο η διαχρονικό πρόβλημα που διχάζει την κοινή γνώμη των ημερών μας.

Ειδικότερες παρατηρήσεις

α) Στα θέματα του τύπου αυτού ο επίλογος ταυτίζεται συνηθέστατα με τη διατύπωση της τρίτης άποψης - θέσης, που είναι κατά κανόνα συγκερασμός των δισταμένων απόψεων.

β) Η επιλογική παράγραφος είναι εκτενής, εφόσον η καταληκτική παράγραφος συμπίπτει με το συγκερασμό των δύο διαμετρικά αντίθετων απόψεων.

Υπόδειγμα επιλόγου με τη μέθοδο του συγκερασμού

(Ο αμφιλεγόμενος ρόλος της σύγχρονης διαφήμισης)

Καταλήγοντας, εύκολα μπορεί ο καθένας να πιστοποιήσει ότι τόσο η πρώτη, όσο και η δεύτερη άποψη, κινούνται στο χώρο του δογματισμού και αγνοούν την αλήθεια. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η διαφήμιση, επαναστατικοποίησε τη ζωή, των ανθρώπων και συνέβαλε αποφασιστικά στην προαγωγή του πολιτισμού σε όλες τις εκφάνσεις. Από την άλλη όμως πλευρά δε θα πρέπει να αγνοούμε ότι η διαφημιστική λειτουργία, αναπαράγοντας πλασματικές ανάγκες και εξωθώντας στον άκρατο υπερκαταναλωτισμό, αλλοτριώνει τον άνθρωπο τον καιρού μας σε ανεπίτρεπτο βαθμό. Το ζητούμενο όμως δεν είναι η ανάδειξη τον αμφιλεγόμενου ρόλου της διαφήμισης, αλλά η μεγιστοποίηση της θετικής λειτουργίας της με την παράλληλη άμβλυνση της αρνητικής εικόνας που εμφανίζει στους χρόνους μας.

Σημείωση: Επειδή υπάρχει κίνδυνος μονοτονίας ύφους από την επαναληπτική χρήση της λέξης «άποψη», είναι δόκιμο να χρησιμοποιούμε εναλλακτικά τα παρακάτω ισοδύναμα σημασιολογικά: κρίση, εκδοχή, προσέγγιση, θέση, παραδοχή, αντίληψη, γνώμη, τοποθέτηση, θεώρηση.

Επίλογος με βάση δομικούς άξονες:

α) Συνοπτική επισήμανση του ανώτερου κινδύνου που απορρέει από το συγκεκριμένο πρόβλημα.

β) Υπογράμμιση του χρέους του ανθρώπου και της πολιτείας στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

γ) Έμφαση στην καταπολέμηση των βαθύτερων αιτίων του προβλήματος.

δ) Προβολή της αναγκαιότητας επιστροφής στην αξία άνθρωπος.

Υπόδειγμα επιλόγου με βάση δομικούς άξονες

(Το φαινόμενο της βίας)

α) Συμπερασματικά, είναι ανάγκη να ομολογήσουμε ότι η έξαρση της βίας ναρκοθετεί την κοινωνική ζωή και δυναμιτίζει την πρόοδο του ανθρώπου σε όλους τους τομείς δραστηριότητας του.

β) Απαιτείται, επομένως, άτομα και πολιτεία να αφυπνιστούν έγκαιρα και να δραστηριοποιηθούν αποφασιστικά για την αντιμετώπιση της κοινωνικής αυτής μάστιγας,

γ) Οφείλουμε, ωστόσο, να αντιληφθούμε ότι οποιαδήποτε προσπάθεια αναληφθεί, δε θα τελεσφορήσει, αν δεν υπάρξει ένας επαναπροσδιορισμός αξιών στη σύγχρονη κοινωνία

δ) Χρειάζεται, λοιπόν, να επαναφέρουμε στη ζωής μας τις ανθρωπιστικές αξίες και να επαναποθετήσουμε τον άνθρωπο στη θέση που πραγματικά του ανήκει, στο κέντρο δηλαδή της ζωής.

Ταξινόμηση τρόπων σύνδεσης για τη συνοχή νοημάτων στην έκθεση

Όταν θέλουμε να αρχίσουμε γενικά μια ενότητα

Στο σημείο αυτό πρέπει να (θα) αναφερθούμε

Πρέπει να τονίσουμε ότι

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε

Είναι αναμφισβήτητο πως

Υποστηρίζεται από πολλούς

Είναι φανερό

Όταν θέλουμε να προσθέσουμε όμοια ιδέα

Επίσης

Πρώτα... έπειτα... τέλος

Το ίδιο συμβαίνει και

Το σημαντικότερο απ' όλα

Ας σημειωθεί ακόμη ότι

Αξίζει να σημειωθεί ιδιαίτερα

ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

1. Ξεκινούμε με τη φράση: «ο συγγραφέας /αρθρογράφος τον κειμένου αναφέρεται, παρουσιάζει, προβάλλει, προβληματίζεται, τονίζει, επισημαίνει κτλ...»

2 Ακολουθεί το θεματικό κέντρο του κειμένου (ολοκληρώνει την προηγούμενη περίοδο).

3. Με τη χρήση μιας διαρθρωτικής λέξης ή φράσης π.χ. αρχικά κτλ, συνδέουμε την πρώτη περίοδο με τη δεύτερη, η οποία αποτελεί την περιληπτική διατύπωση της πρώτης παραγράφου.

4. Ακολουθούμε την ίδια διαδικασία, με βάση τις σημειώσεις που κρατήσαμε ή τον πλαγιότιτλο της κάθε παραγράφου.

5. Αναπαράγουμε το αρχικό κείμενο, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στο νόημα.

6.Ο λόγος πρέπει να είναι συνεχής, να διασφαλίζεται η αλληλουχία και η συνοχή των νοημάτων του κειμένου. Για τη συνοχή της περίληψης χρησιμοποιούμε διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις. Π.χ. Επίσης τονίζει, παράλληλα επισημαίνει, προσθέτει ακόμα, αντίθετα προβάλλει, συμπεραίνει κτλ.

Τι προσέχουμε στην περίληψη

Αποφεύγουμε

1. την υπερβολική αφαίρεση
2. τη γενίκευση
3. τη μίμηση του ύφους του συγγραφέα
4. να σχολιάζουμε τις ιδέες, τα επιχειρήματα του συγγραφέα, επιδοκιμαστικά ή αποδοκιμαστικά
5. τη χρήση λέξεων/ φράσεων του κειμένου. Όταν τις χρησιμοποιούμε, τις βάζουμε σε εισαγωγικά.

Επιδιώκουμε

1. τη σωστή αναλογία των γενικών θέσεων
2. τη σωστή αναλογία των παραδειγμάτων
3. να προσδώσουμε το δικό μας ύφος
4. να είμαστε αντικειμενικοί
5. ενότητα λόγου, αλληλουχία νοημάτων, συνοχή κειμένου
6. τη χρήση της παθητικής σύνταξης για συντομία και αντικειμενικότητα.

Ρήματα που χρησιμοποιεί ο συντάκτης της περίληψης

Ο αρθρογράφος

αναφορική όψη

- διατυπώνει τη γνώμη, προτείνει, δηλώνει, εισηγείται, ανακοινώνει, αναφέρει, μνημονεύει, παραθέτει αυτολεξεί (ένα άλλο κείμενο)
- σχολιάζει, ερμηνεύει, συζητά (ένα άλλο κείμενο)
- παρατηρεί, διαπιστώνει
- ορίζει με ακρίβεια, προσδιορίζει, καθορίζει
- αποσαφηνίζει, διευκρινίζει, επεξηγεί
- εξηγεί, αιτιολογεί
- ονομάζει, αποκαλεί, χαρακτηρίζει
- συγκρίνει, αντιθέτει, αντιπαραθέτει, αντιπαραβάλλει
- επιχειρηματολογεί (υπέρ ή κατά), υπερασπίζεται, υποστηρίζει, υπεραμύνεται, συνηγορεί, συμφωνεί με, ταυτίζεται με, δικαιολογεί, ανασκευάζει, απορρίπτει, αντικρούει, αντιτείνει, αντιπροτείνει,
- τεκμηριώνει, στηρίζει (την άποψη του)
- αποδεικνύει, δείχνει
- κρίνει αξιολογεί, αποτιμά
- διαβεβαιώνει, βεβαιώνει, ισχυρίζεται, αποφαινεται, υποστηρίζει, επιμένει (ότι), προβλέπει
- λέει, σημειώνει, τονίζει, επισημαίνει, υπογραμμίζει
- πραγματεύεται, εξετάζει, συζητά, ασχολείται (με), αναφέρεται (σε)
- αναλύει, αναπτύσσει
- ορίζει
- διαιρεί, ταξινομεί, περιγράφει
- απαριθμεί, συμπληρώνει, προσθέτει
- αφηγείται, διηγείται
- αναρωτιέται, απορεί
- ρωτά
- υποδεικνύει, προτείνει, αντιπροτείνει, συμβουλεύει, συστήνει

- απολογείται
- εύχεται
- εξεγείρεται, αγανακτεί, εκφράζει την έκπληξη του

Ποσοτική όψη

- προσπερνά βιαστικά, με συντομία
- 'αποσιωπά, παραλείπει, δεν αναφέρει/ αναφέρεται
- θίγει πλαγίως, έμμεσα, επιφανειακά
- εξετάζει διεξοδικά, αναλυτικά, προσεκτικά, συζητά διεξοδικά
- ανοίγει - κλείνει - τερματίζει τη συζήτηση, εξαντλεί το θέμα, συμπεραίνει
- προσθέτει, υπογραμμίζει, επισημαίνει

Μεταγλωσσική όψη

- επεξηγεί, συγκεκριμενοποιεί (για άλλο κείμενο)
- παραφράζει (για άλλο κείμενο)

Διορθωτική όψη

- τροποποιεί, αλλάζει (τη διατύπωση)
- διορθώνει (τον εαυτό του/ τους συνομιλητές του)
- ανασκευάζει, τα επιχειρήματα
- αναιρεί όσα είπε

Διαλογική όψη

- απευθύνει το λόγο, παρεμβαίνει
- δίνει τον λόγο, διακόπτει, ζητά τον λόγο
- απαντά
- παίρνει, υφαρπάζει τον λόγο, δευτερολογεί
- διεκδικεί τον λόγο, απευθύνεται

Οργανωτική όψη

- αρχίζει, προλογίζει, μεταβαίνει (σε άλλο θέμα)
- συνεχίζει, παρεκβαίνει, τελειώνει, καταλήγει, συμπεραίνει, ανακεφαλαιώνει

Ερωτήσεις κατανόησης χωρίων του κειμένου και έκφρασης κρίσεων και απόψεων.

Η σωστή απάντηση σε τέτοιου είδους ερωτήσεις προϋποθέτει, απαραίτητως, επισήμανση του κύριου θέματος του όλου κειμένου στο οποίο υπάγεται το χωρίο, η φράση, η πρόταση, η παράγραφος ή οι παράγραφοι.

Αν η ερώτηση αφορά μία ολόκληρη ή περισσότερες παραγράφους, τότε, ανάλογα με το ζητούμενο, διαβάζουμε προσεκτικά την ή τις παραγράφους και εργαζόμαστε, όπως ακριβώς και στην κατανόηση του κειμένου. Σε μια παράγραφο, συνήθως, το κύριο θέμα της προκύπτει από τη θεματική (αρχική) και την τελευταία πρόταση της. Σε περισσότερες από μία παραγράφους το κύριο θέμα βρίσκεται, αν συσχετίσουμε τις παραγράφους μεταξύ τους ως προς το θέμα που ή καθεμιά αναπτύσσει.

Αλλά και όταν μας ζητούν ν' απαντήσουμε σε ερώτηση που αφορά την κατανόηση κάποιων λέξεων ή φράσεων, και πάλι εργαζόμαστε όπως στην κατανόηση του κειμένου. Η κάθε λέξη και φράση εντάσσεται υποχρεωτικά στην πρόταση, η πρόταση στην παράγραφο, η παράγραφος στο κείμενο. Εξυπακούεται ότι το νόημα της λέξης ή της φράσης εξαρτάται από τον τρόπο χρήσης της στη συγκεκριμένη θέση της από το συγγραφέα.

Σε ερωτήσεις που ζητούν τη διατύπωση της προσωπικής μας άποψης και κρίσης, φυσικό είναι να εκκινούμε πρώτα από την κατανόηση του χωρίου στο οποίο

καλούμαστε να διατυπώσουμε τις απόψεις μας. Η διατύπωση αυτή δεν είναι ποτέ ξεκομμένη από το κύριο θέμα του συγκεκριμένου χωρίου.

Σχολιασμός φράσεων, περιόδων λόγου, παραγράφων:

Με το σχολιασμό μας ζητούν να εξηγήσουμε, να αναλύσουμε ή να κρίνουμε όσα λέγονται ή γράφονται από άλλους. Είναι, επομένως, ο σχολιασμός έκφραση προσωπικών απόψεων και γνώμών για πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις, που περιγράφονται στα κείμενα.

Σχολιάζουμε σωστά, όταν η έκφραση οποιοσδήποτε προσωπικής μας γνώμης ή κρίσης στηρίζεται απαραίτητως στο κεντρικό νόημα του κειμένου ή στη συγκεκριμένη θέση - άποψη του συγγραφέα και οι παρατηρήσεις μας αφορούν αυτή και μόνο τη θέση από κάθε σκοπιά παρατήρησης και εξέτασης. Συνήθως αυτή η εξέταση γίνεται με βάση το πόσο συμφωνεί η θέση που εξετάζουμε με την πραγματικότητα και την πείρα της ζωής.

απαντήσεις σε γλωσσικές ασκήσεις:

α) Εξήγηση λέξης

Προκειμένου να απαντήσουμε σε ερωτήσεις, που μας ζητούν να εξηγήσουμε λέξεις ή φράσεις ενός κειμένου ή αποσπάσματος κάποιου κειμένου, δεν είναι απαραίτητο να την εξηγήσουμε μονολεκτικά. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ολόκληρη φράση ή πρόταση.

β) Σχηματισμός προτάσεων με δοσμένες λέξεις

Για να σχηματίσουμε προτάσεις με λέξεις, που τυχόν μας δίνονται ως άσκηση γλωσσική είναι απαραίτητο να προσέξουμε τα εξής : 1. Να χρησιμοποιήσουμε τις λέξεις που μας δόθηκαν και όχι τα παράγωγα τους.

2. Αν η λέξη είναι κλιτή, μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε σ' οποιοδήποτε γραμματικό της τύπο, δηλαδή πτώση και αριθμό (αν είναι ουσιαστικό), χρόνο, έγκλιση, πρόσωπο, αριθμό (αν είναι ρήμα). Δεν επιτρέπεται όμως, ν' αλλάξουμε τη φωνή του ρήματος, γιατί τότε αλλάζει και η σημασία του.

γ) Εύρεση συνωνύμων και αντιθέτων.

Κι εδώ ισχύει ότι και στο σχηματισμό προτάσεων από δοσμένες λέξεις. Τα συνώνυμα ή τα αντίθετα λέξεων ή φράσεων πρέπει να αναφέρονται ακριβώς στο μέρος του λόγου που μας δίνεται, δηλ. αν είναι ουσιαστικό, επίρρημα, αντωνυμία, ρήμα, επίθετο κ.λ.π. Δεν μπορούμε λ.χ. όταν μας ζητάνε συνώνυμο ουσιαστικών να δώσουμε το συνώνυμο με ρήμα ή άλλη μορφή. Πρέπει να το δώσουμε με ουσιαστικό.

Η ΠΕΙΘΩ

Τρόποι Πειθούς:

1. επίκληση στη λογική (με επιχειρήματα και τεκμήρια)
2. επίκληση στο συναίσθημα (με περιγραφή γεγονότων και πράξεων, αφήγηση ευχάριστων ή δυσάρεστων ανάλογα γεγονότων ή καταστάσεων).
3. επίκληση στο ήθος του πομπού.
4. επίθεση στο ήθος του αντιπάλου.
5. επίκληση στην αυθεντία.

1. επίκληση στη λογική

Με επιχειρήματα και τεκμήρια

Η απόδειξη μιας θέσης /άποψης γίνεται με την επίκληση στη λογική. Για το σκοπό αυτό ο ομιλητής χρησιμοποιεί τα επιχειρήματα και τα τεκμήρια.

•**Επιχείρημα** είναι ο συλλογισμός ή σειρά συλλογισμών για τη στήριξη ή ανατροπή μιας θέσης.

•**συλλογισμός** είναι μια σειρά προτάσεων/ κρίσεων που, ξεκινώντας από μία ή περισσότερες προτάσεις (προκείμενες ή υποθέσεις) ως βάση, καταλήγουν στην αποδοχή μιας άλλης πρότασης (συμπέρασμα) που είναι το λογικό επακόλουθο των προκείμενων. Προϋπόθεση είναι η ύπαρξη κοινών όρων στις προκείμενες.

Παράδειγμα:

Οι καλοί μαθητές διαβάζουν τα μαθήματα τους. Ο Γιώργος διαβάζει τα μαθήματα του. Άρα: ο Γιώργος είναι καλός μαθητής.

•**Τεκμήρια**, συγκεκριμένα δηλαδή αποδεικτικά στοιχεία ή γεγονότα που οδηγούν στην εξαγωγή συμπεράσματος. Είναι παραδείγματα, αλήθειες, γεγονότα, αυθεντίες, στατιστικά στοιχεία κτλ. Χρησιμοποιούνται από τον πομπό, για να υποστηρίξει τις απόψεις του, και περιέχονται στις προκείμενες ενός επιχειρήματος.

είδη συλλογισμών

A. Με βάση την πορεία της σκέψης:

1. παραγωγικός
2. επαγωγικός
- 3· αναλογικός

1. παραγωγικός είναι ο συλλογισμός κατά τον οποίο από μια γενική και αφηρημένη αρχή (το όλον) συμπεραίνουμε για τα επιμέρους.

Παράδειγμα:

Τα μέταλλα είναι ανόργανα στοιχεία. Ο χρυσός είναι μέταλλο. Άρα: χρυσός είναι ανόργανο στοιχείο.

► Η παραγωγική μέθοδος οδηγεί σε βέβαια συμπεράσματα.

2. επαγωγικός είναι ο συλλογισμός κατά τον οποίο από μια ειδική και συγκεκριμένη διαπίστωση (από τα επιμέρους) καταλήγουμε στα γενικά (το όλον).

Παράδειγμα:

Η μηλιά, η αχλαδιά... είναι οργανισμοί. Η μηλιά, η αχλαδιά...είναι φυτά. Άρα: τα φυτά είναι οργανισμοί

► Ο επαγωγικός συλλογισμός οδηγεί συνήθως σε πιθανά συμπεράσματα. Μόνο όταν είναι τέλειος, συμπεριλαμβάνει δηλαδή όλα τα επιμέρους στοιχεία, μπορεί να οδηγήσει σε βέβαια συμπεράσματα. Αν τα επιμέρους στοιχεία δεν είναι πλήρη και επαρκή (ατελής επαγωγή), τότε υπάρχει κίνδυνος λάθους ή το συμπέρασμα είναι πιθανό.

► Σε βραχυλογικούς επαγωγικούς συλλογισμούς το συμπέρασμα μπορεί να προτάσσεται.

Παράδειγμα:

Ο Γιάννης είναι αναξιόπιστο πρόσωπο. Κλέβει στη «Μονόπολη».

3· αναλογικός είναι ο συλλογισμός κατά τον οποίο από μια ειδική διαπίστωση (τα επιμέρους) καταλήγουμε πάλι σε μια ειδική (συμπεραίνουμε πάλι για τα επιμέρους).

Το συμπέρασμα είναι πάντοτε πιθανολογικό.

Παράδειγμα:

Ο Α είναι ευέξαπτος και γι αυτό έχει δυσκολίες στις διαπροσωπικές του σχέσεις.

Ο Β είναι κι αυτός ευέξαπτος.

Άρα: και ο Β έχει (πιθανώς) δυσκολίες στις διαπροσωπικές του σχέσεις.

Β. Με βάση το είδος των προτάσεων που αποτελούν τις προκειμένες:

- 1 κατηγορικός
- 2 υποθετικός
- 3 διαζευκτικός

1. κατηγορικός είναι ο συλλογισμός του οποίου οι προκειμένες είναι κατηγορικές προτάσεις (σ' αυτές το υποκείμενο συνδέεται με το κατηγορούμενο μέσω συνδετικού ρήματος).

Παράδειγμα: Τα μέταλλα είναι ανόργανα στοιχεία, ο χρυσός είναι μέταλλο. Άρα: ο χρυσός είναι ανόργανο στοιχείο.

2. υποθετικός είναι ο συλλογισμός του οποίου η μία ή και οι δύο προκειμένες είναι υποθετικές προτάσεις.

Παράδειγμα: Αν οι βιομηχανίες λειτουργούν ανεξέλεγκτα, το περιβάλλον μολύνεται. Στη Θεσσαλονίκη οι βιομηχανίες λειτουργούν ανεξέλεγκτα. Άρα: το περιβάλλον της μολύνεται.

3. διαζευκτικός είναι ο συλλογισμός που μία έστω προκειμένη του είναι διαζευκτική πρόταση.

Παράδειγμα: Τα Αρχαία Ελληνικά εξετάζονται ή ως μάθημα γενικής παιδείας ή ως μάθημα κατεύθυνσης. Ο Επιτάφιος του Περικλή εξετάζεται ως μάθημα κατεύθυνσης. Άρα: δεν εξετάζεται ως μάθημα γενικής παιδείας.

εγκυρότητα, αλήθεια, ορθότητα ενός επιχειρήματος

- Ένα επιχείρημα θεωρείται έγκυρο, όταν οι προκειμένες οδηγούν με λογική αναγκαιότητα σ' ένα βέβαιο συμπέρασμα. Σ' αυτό ισχύουν οι κανόνες της τυπικής λογικής ($A=B$, $B=\Gamma$, Άρα: $A=\Gamma$)
- Ένα επιχείρημα είναι αληθές ανάλογα με το περιεχόμενό του, αν υπάρχει νοηματική σχέση ανάμεσα στις προκειμένες και το συμπέρασμα ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.
- Ένα επιχείρημα για να θεωρείται λογικώς ορθό (ορθότητα), πρέπει να είναι συγχρόνως έγκυρο και οι προκειμένες του αληθείς.
- Ο συλλογισμός που δίνει ορθό συμπέρασμα, λέγεται απόδειξη.

αξιολόγηση του επιχειρήματος

- Ένα επιχείρημα είναι λογικώς ορθό όταν: α. Οι προκειμένες του είναι αληθείς και β. είναι έγκυρο.
- Στην αξιολόγηση ενός επιχειρήματος πρέπει να διακρίνουμε αν:
  - στις προκειμένες του διατυπώνονται γενικά αποδεκτές αλήθειες (η γη είναι σφαιρική) ή
  - αν είναι προσωπικές γνώμες (Η πολιτική είναι υπεύθυνη για την καταστροφή του περιβάλλοντος).
- Ένα επιχείρημα που βασίζεται μόνο σε γνώμες, δεν έχει αποδεικτική ισχύ.
- Στους υποθετικούς συλλογισμούς το συμπέρασμα δεν είναι βέβαιο, αν οφείλεται σε πολλές αιτίες, τις οποίες δεν περιλαμβάνει η υποθετική προκειμένη.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

Για τους επαγωγικούς συλλογισμούς μόνο η τέλεια επαγωγή οδηγεί σε βέβαιο συμπέρασμα, ενώ η ατελής σε πιθανολογικό.

1. Για συλλογισμό με γενίκευση: αν η γενίκευση στηρίζεται σε επαρκή στοιχεία, είναι

επιτρεπτή, αν όχι, πρόκειται για μια επισφαλής και βεβιασμένη γενίκευση.

2. Για συλλογισμό με αίτιο - αποτέλεσμα:

- αν η αιτιώδης σχέση είναι λογική και όχι απλώς χρονολογική, το συμπέρασμα είναι βέβαιο.
- αν γίνεται υπεραπλούστευση της σχέσης αιτίου - αποτελέσματος, το συμπέρασμα είναι επισφαλές.
- αν η αιτία είναι αναγκαία ή επαρκής (Αναγκαία λέγεται όταν το αποτέλεσμα δεν προκύπτει χωρίς αυτή, επαρκής λέγεται, όταν αρκεί μόνο αυτή για να προκληθεί το αποτέλεσμα), τότε η σχέση αιτίου αποτελέσματος μπορεί να πάρει την εξής μορφή:
  - α. η αιτία είναι ταυτόχρονα αναγκαία και επαρκής (ικανή). Παράδειγμα: Για την επιτυχία μου στις εξετάσεις χρειάζεται καλή προετοιμασία, καλή ψυχολογική κατάσταση την ώρα της εξέτασης και τα θέματα να περιέχονται στη διδαχθείσα ύλη.
  - β. η αιτία είναι αναγκαία αλλά δεν είναι επαρκής. Παράδειγμα: Πιστεύω ότι θα πάρω το μεγαλύτερο βαθμό στην τάξη στο μάθημα της ιστορίας, γιατί μελέτησα περισσότερο από όλους.
  - γ. η αιτία είναι επαρκής αλλά δεν είναι αναγκαία. Παράδειγμα: Η οινοποσία είναι επαρκής αιτία για πρόκληση καρδιολογικών νοσημάτων (δεν είναι όμως και αναγκαία).

3. Εφόσον πρόκειται για συλλογισμό με αναλογία, πρέπει να εξετάσουμε:

- Αν είναι κυριολεκτική, προσέχουμε κατά πόσο οι ομοιότητες των συγκρινόμενων αντικειμένων είναι επαρκείς σε αριθμό και σχετικές με το θέμα.
- Αν είναι μεταφορική, πρέπει να ελεγχθεί κατά πόσο έχει την αποδεικτική αξία ενός λογικού επιχειρήματος. Όταν χρησιμοποιείται στη θέση λογικού επιχειρήματος, μας οδηγεί πάντα σε λογικό σφάλμα.

σημασία και αξιολόγηση των τεκμηρίων

Πρέπει τα στοιχεία (επιστημονικά, στατιστικά κλπ) να είναι ελεγμένα και επεξεργασμένα, για να μη λειτουργούν παραπλανητικά.

2. επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη

Ο ρήτορας αναφερόμενος στο συναίσθημα του δέκτη παίρνει υπόψη του: α' τη διάθεση του ακροατηρίου β' σε ποιους απευθύνει το συναίσθημα γ' τα αίτια που το προκαλούν

Μέσα για την επίκληση των συναισθημάτων (οργής, αγάπης, μίσους, φόβου, οίκτου κλπ.) είναι: α. η περιγραφή π. χ καταστάσεων, β. η αφήγηση π.χ. ευχάριστων ή δυσάρεστων γεγονότων, γ. το χιούμορ, δ. η ειρωνεία ε. ποιητική γλώσσα/σχήματα λόγου, στ. ρητορικά ερωτήματα.

επίκληση στο «ήθος» του πομπού. Ο πομπός, για να κερδίσει την εμπιστοσύνη του δέκτη και μιλώντας σε πρώτο πρόσωπο για τον εαυτό του, επιχειρεί: α. να διατυπώνει αξιόπιστο λόγο, β. να μη βασίζεται στην εικόνα που τυχόν έχει σχηματίσει προηγουμένως ο δέκτης γι' αυτόν, αλλά, ως απόδειξη του ήθους του, να επικαλείται τη στάση του σε περιπτώσεις της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής.

4.επικληση στο ήθος του αντιπάλου

Γίνεται με άσκηση κριτικής: α. στο χαρακτήρα του αντιπάλου, β. στην ιδιωτική του ζωή.